

ejus in omnibus rebus fieri desiderat; hoc autem desiderium est optima et sublimissima oratio; unde inter omnes orationes quas Christus in hoc mundo fudit, illa summa et excellentissima fuit, inquit contemplativi: *Pater, non mea, sed tua voluntas fiat.* Hoc autem assidue, saltem virtualiter aut interpretative, postulare censetur qui Dei beneplacito in omni opere et eventu dulciter acquiescit, et à divinâ providentiâ per aspera et mollia volens ducitur, non invitatus trahi debet.

VERS. 17. — ELIAS HOMO ERAT. Exemplo unico Eliæ probat quantum valeat oratio etiam unius justî fervida et efficax. SIMILIS NOMÏ PASSIBILIS, hoc est, similibus nobiscum corporis et animi affectionibus præditus, ut vox Græcæ sonat; et proinde tunc homo corpore mortalis, et fami, siti, cæterisque naturalibus passionibus obnoxius; unde esuriens à corvis et à viduâ Sareptanâ passi debuit, 3 Reg. 17. Statum hunc passibilem Eliæ commemorat, ut distinguat à statu impossibilitatis quam jam assecutus postquam curru igneo in cælum raptus est; ne nos homines passibiles, mortales et miseri, aliquid à Deo posse impetrare desperemus; et licet iustitiâ ac sanctitate inferiores Eliâ simus, Deus tamen omnibus iustis justa et justè postulandis daturum se promittit. Fortasse etiam S. Jacobus voluit tacite refellere quorundam Hebræorum errorem, qui putaverant Eliam, dum in terris viveret, fuisse immortalem, et eundem cum Phinees summo pontifice filio Eleazari, decepti eisdem interpretatione Scripturæ, Num. 25, v. 15, quos refellit Torneilius ad annum mundi 2585, num. 20. ET ORATIONE ORAVIT, valdè fervente et intentâ oratione; hoc enim significat ista geminatio vocis, phrasi Hebræis usitata. ET NON PLEURET, ad castigandam superbiam et impietatem regis Achab, ac idololatriam decem tribuum Israël, 3 Reg. 17. SUPER TERRAM, Samarie scilicet et regionem circa quas decem tribus incolabant. ET NON PLUIT, clauso cælo, ut loquitur Christus, Luca 4, v. 25, quasi Elias clavem haberet cæli, ac condus et promus cælestium aquarum esset. ANNO TREB ET MENSES SEX. Tempus hoc siccitatis à Christo, Luc. 4, v. 25, didicit S. Jacobus, cum Scriptura vetus illud non exprimat.

VERS. 18. — ET REXUS ORAVIT, ferventi iterum et humili oratione, prohus in terram, ponens faciem suam inter genua sua, 5 Reg. 18, v. 42; ET CÆLUM DEDIT PLUVIAM, parvâ nubeculâ de mari ascendente, in nubes magnas conversâ, et cælum contemprante, 5 Reg. 18, v. 42; ET TERRA DEDIT, germinando dare cepit; Græcè enim *germinavit*, aquis pluvialibus irrigua; FRUCTUM, ubi longâ mediæ tabe cor superbi regis et gentis idololatricæ ad penitentiam inflexum vidit, ait Beda. Erat enim Elias, licet tam severus, cum severitate tamen misericors; unde à discipulo suo Eliseo vocatur *curvus Israël et auriga ejus*, 4 Reg. 2, v. 12; *curvus* ad portandum humiles et inirmos; *auriga* ad frenandum et castigandum superbos. Si autem unica unius justî oratio talia ac tanta impetra-

vit, quantum plurimum justorum assidua deprecatione valebit?

VERS. 19. — FRATRES MEI; qui jam audistis Eliam tam ferventer orasse pro pluvîâ, ut hominum et iumentorum mortuorum carnem à morte presente liberaret, cogitate quid pro liberandis ab æternâ morte animabus agere nos oporteat. Proinde, si quis ex VOBIS ERRAVERIT (per errorem in fide aut moribus) A VERITATE, à verâ et rectâ vitæ regulâ, que ad vitam æternam ducit. Duo autem genera hominum ab hæc veritate errant, heretici, qui à veritate fidei desecunt, et mali Christiani, qui veritatem Dei in iustitiâ definiunt, ut de eis qui sciunt et non faciunt, loquitur Apost. ad Rom. 1, v. 18. ET CONVERTERIT QUIS EUM, oratione, doctrinâ, monitione, correptione, exemplo ad virtutem et viam rectam revocaverit.

VERS. 20. — SCIRE DEBET (cogit ille, vel sciat, ut Græcus habet) QUOMAM QUI CONVERTI FECERIT PECCATOREM, quod facere potest increpatione et monita salutis auribus ejus insonando, oculis exempla virtutum ingerendo, etc.; quanquam nisi interius Deus cor convertat, surdo loquatur, et caeco ostendat viam; ideoque preces addere oporteat, ne frustra sit omnis noster labor. AB ERRORE VIÆ SUE (quæ ducit eum ad mortem) SALVABIT (liberabit) ANIMAM EJUS. Græcus omittit verbum *ejus*, non sine emphasi; quasi dicat: Salvabit animam unam, rem totius mundi pretiosissimam, magno sanguinis Filii Dei pretio redemptam. A MORTE, æternâ; unde patet quantâ charitate et zelo conversioni animarum incumbere debeant, prælati presertim et pastores, quibus id incumbit ob officio; et cum omnes anime sint in perfectione æquales, omnes æquali affectu complecti oportet, sine ullo divitiarum aut nobilitatis discrimine; in quo nimis multi hodiè peccant, magis ad lanam et lævum, quam ad scabiem earum curandam intenti: quod futurum prævidens Christus, Joan. 21, v. 15 et seqq., Petro, et in ipso omnibus Ecclesie pastoribus, his agnos, id est, pauperes à quibus parùm lanæ, nihil lactis speratur, senel tantum oves commendavit, ut illi adhuc notavimus. ET OPERIET, conveget ante oculos Dei, ne amplius ab eo aspicî possint; hoc autem facit quando peccatorem ad viam iustitiæ reducit. MULTITUDINEM PECCATORUM, illius quem ab errore viæ suæ pravæ converti fecerit. Cum verò oculis Dei nihil tegi possit, nisi penitentiâ abolatur et esse desinat, hinc sequitur peccata per gratiæ sive iustitiæ habitus infusionem prorsus extingui, sicuti tenebras infuso lumine, noctem die superveniente supprimi et tegi quandoque dicimus. Aspicit Apostolus ad Prov. 10, v. 12, ubi dicitur: *Universa delicta operit charitas*, quia qui proximum verâ charitate amat, peccata ejus tegit ne videantur, et quantum in se est delet ac extinguit. Quia verò Apostolus quasi ex abrupto sine ulla salutatione et epistolari clausulâ scripserit suam sic finit, non male Cajetanus dixit libelli potius quam epistolæ formam habere; nec sanè ineptè libello potius quam epistolâ docentur Judei toto orbe dispersi.

IN EPISTOLAM CATHOLICAM I

B. PETRI APOSTOLI

Præfatio.

Hæc prior S. Petri Epistola à nemine unquam in dubium revocata est; digna enim profectò apostolorum principe est, inquit Erasmus, plena auctoritatis ac majestatis apostolicæ, verbis parca, sententiis differta.

Ubi et ad quos scripta sit dubitatur. Romæ scriptam Eusebius, Hieronymus, et Catholicorum plerique existimant. Erasmus, Calvinus, et heretici passim Babilonem in Babiloniâ, sive Chaldaâ, quia Petrus videtur hoc significare cap. ult., v. 13. Sed nostri respondent Romam vocari à Petro Babilonem, propter idololatriam tunc ibi regnum, et omnium superstitionum confusionem.

Cum ergo S. Petrus, Hieronymo teste, Romam venerit anno Claudii imperatoris 2, id est, Christi 44, oportet cum eodem aut sequenti anno hanc epistolam scripsisse, quia S. Marcus evangelista eo tempore Romæ adhuc cum Petro erat, ut patet infra, cap. 5, v. 13; Marcus autem anno Claudii 5, sive Christi 45, ut testatur Eusebius, postquam Evangelium suum Romæ scripsisset, Alexandriam in Ægyptum ad regendam illam Ecclesiam à Petro est missus. Unde sequitur hanc Petri Epistolam scriptam esse ante omnes S. Pauli Epistolas; nam prima inter Paulinas est prima ad Thessal., ut in ejus præfatione diximus, illa verò solum anno Claudii 10, Christi 52, ut Baronio videtur, vel anno Christo 50, ut Adrichomio placet, scripta fuit.

Petrus verò non ad Judæos, sed ad gentiles christianos undique propter persecutiones dispersos, hanc Epistolam scribere multi existimant, propter cap. 2 versum 10, ac inter eos Ribera, Osce 2, n. 4, licet

sententiam suam revocet in præfatione Epistolæ ad Hebræos. Verius ergo est quod Hieronymus, Didymus, et alii censent, scriptam principatim esse ad Hebræos per varias regiones gentium dispersos, etiam Ecclesiis ipsorum plurimi etiam gentiles christiani isdem persecutionibus exagitati, et hæc illuc fugitivi, permixti essent: unde S. Petrus nunc eos tanquam Judæos, nunc tanquam gentiles alloquitur. Unde etiam factum est in S. Augustinus, lib. 22, c. 89, contra Faustum, dicat S. Petrum hanc Epistolam ad gentiles scripsisse. Attamen præcipue ad Judæos, quia, licet omnium pastor universalis esset, specialiter tamen circumcissionis et Judæorum apostolus, et curæ eorum vinculo peculiari strictus erat: *Qui operatus est Petro in apostolatam circumcissionis, operatus est et nihil inter gentes*, ad Galat. 2, v. 8.

Argumentum Epistolæ excelsum et sublime est; revocat enim ipsis in memoriam vocationem suam, quæ è tenebris ad admirabile lumen, è miseris ad æternam felicitatem, per æternam prædestinationem in sanguine Christi vocati sunt: unde debere eos tanquam peregrinos et advenas hanc vitam pertransire, et ab affectu rerum terrenarum abstractos conversationem habere in cælis. Hinc de variis virtutum officiis, et tolerandis fortiter adversitatibus, eos admonet, signans is quasi vias per quas ad speratam felicitatem transire oporteat.

Cæterum sensus et interpretatio Epistolæ difficilis est, parùm quia Petri phrasis multo quam Paulinæ perplexior, partim quia in his non perinde sublevarunt veterum commentariis, aut ad Thomam cardinalem Eboracensem Erasmus.

IN EPISTOLAM CATHOLICAM I

B. PETRI APOSTOLI

COMMENTARIA.

CAPUT PRIMUM.

1. Petrus, apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ et Bithyniæ.

2. Secundum præsentiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritûs, in obedientiam et asperionem

CHAPITRE PREMIER.

1. Pierre, apôtre de Jésus-Christ, aux fidèles qui sont étrangers et dispersés dans les provinces du Pont, de la Galatie, de la Cappadoce, de l'Asie et de la Bithynie.

2. Qui sont élus, selon la prescience de Dieu le Père, pour recevoir la sanctification du Saint-Esprit,

sanguinis Jesu Christi : gratia vobis et pax multiplicetur.

5. Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis,

4. In hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in caelis in vobis,

5. Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem paratam revelari in tempore novissimo.

6. In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus :

7. Ut probatio vestrae fidei multò pretiosior auro (quod per ignem probatur), inveniatur in laudem, et gloriam, et honorem, in revelatione Jesu Christi :

8. Quem cum non videritis, diligitis; in quem nunc quoque non videntes creditis : credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata :

9. Reportantes finem fidei vestrae, salutem animarum.

10. De quà salute exquisierunt, atque scrutati sunt prophetae, qui de futurà in vobis gratià prophetaverunt :

11. Scrutantibus in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi : praenuntians eas que in Christo sunt passiones, et posteriores glorias :

12. Quibus revelatum est, quia non sibi metipsis, vobis autem ministrabant ea quae nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de caelo, in quem desiderant angeli prospicere.

13. Propter quod succincti lumbos mentis vestrae, sobrii perfectè sperate in eam quae offertur vobis gratiam in revelationem Jesu Christi :

14. Quasi filii obedientiae, non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideris ;

15. Sed secundum eum qui vocavit vos Sanctum : et ipsi in omni conversatione sancti sitis :

16. Quoniam scriptum est : Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.

17. Et si Patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus, in timore incolatis vestri tempore conversamini ;

18. Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vanà vestrà conversatione paterna traditionis :

19. Sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi, et incontaminati :

20. Praecogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos,

21. Qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit eum à mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra et spes esset in Deo :

22. Animas vestras castificantes in obedientià charitatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius :

pour obéir à la foi, et être arrosés du sang de Jésus-Christ : que Dieu vous comble de plus en plus de sa grâce et de sa paix.

5. Béné soit le Dieu et le Père de Notre-Seigneur Jésus-Christ, qui, selon la grandeur de sa miséricorde, nous a régénérés par la résurrection de Jésus-Christ d'entre les morts, pour nous donner l'espérance de la vie.

4. De cet héritage où rien ne peut ni se détruire, ni se corrompre, ni se flétrir, qui vous est réservé dans les cieux, à vous

5. Que la vertu de Dieu garde par la foi, pour vous faire jouir du salut qui doit être montré à découvert à la fin des temps.

6. C'est ce qui doit vous transporter de joie, lors même que pendant cette vie, qui est si courte, vous seriez affligés de plusieurs maux.

7. Afin que votre foi ainsi éprouvée, étant beaucoup plus précieuse que l'or, qui est éprouvé par le feu, se trouve digne de louange, d'honneur et de gloire, à l'avènement glorieux de Jésus-Christ.

8. Que vous aimez, quoique vous ne l'ayez jamais vu, et en qui vous croyez, quoique vous ne le voyiez point encore maintenant ; ce qui vous fait tressaillir d'une joie ineffable et pleine de gloire.

9. Et remportier le salut de vos âmes, pour récompense de votre foi :

10. Ce salut, dans la connaissance duquel les prophètes, qui ont prédit la grâce que vous devez recevoir, ont désiré de pénétrer, l'ayant recherché avec grand soin ;

11. Et ayant examiné, dans cette recherche, en quel temps et en quelle conjoncture l'Esprit de Jésus-Christ, qui les instruisait de l'avenir, leur marqua que devaient arriver les souffrances de Jésus-Christ, et la gloire qui devait les suivre.

12. Il leur fut révélé que ce n'était pas pour eux-mêmes, mais pour vous, qu'ils étaient ministres et dispensateurs des choses que ceux qui vous ont prêché l'Évangile, par le Saint-Esprit envoyé du ciel, vous ont maintenant annoncées, et dans le secret desquelles les anges mêmes désirent de pénétrer.

13. C'est pourquoi ceignant les reins de votre âme, et vivant dans la tempérance, attendez avec une espérance parfaite la grâce qui vous sera donnée à l'avènement de Jésus-Christ :

14. Évitant comme des enfants d'obéissance, de devenir semblables à ce que vous étiez autrefois, lorsque, dans votre ignorance, vous vous abandonniez à vos passions ;

15. Mais soyez saints dans toute la conduite de votre vie, comme celui qui vous a appelés est saint.

16. Selon qu'il est écrit : Soyez saints, parce que je suis saint.

17. Et puisque vous invoquez comme votre Père celui qui, sans avoir égard à la différence des personnes, juge chacun selon ses œuvres, ayez soin de vivre dans la crainte durant le temps que vous demeurez comme étrangers sur la terre ;

18. Sachant que ce n'est point par des choses corruptibles, comme de l'or ou de l'argent, que vous avez été rachetés de la vaine superstition où vous aviez fait vivre la tradition de vos pères ;

19. Mais par le précieux sang de Jésus-Christ, comme de l'agneau sans tache et sans défaut.

20. Qui avait été prédestiné avant la création du monde, mais qui a été manifesté dans les derniers temps pour l'amour de vous.

21. Qui par lui croyez en Dieu, lequel l'a ressuscité d'entre les morts, et l'a comblé de gloire, afin que vous missiez votre foi et votre espérance en Dieu.

22. Rendez vos âmes pures par une obéissance à l'amour, et que l'affection sincère que vous aurez pour vos frères vous donne une attention continuelle à vous témoigner les uns aux autres une tendresse qui naisse du fond du cœur :

25. Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei vivi, et permanentis in aeternum,

24. Quia omnis caro ut fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos feni : exaruit fenum, et flos ejus decidit ;

25. Verbum autem Domini manet in aeternum ; hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vos.

COMMENTARIA.

VERS. 1. — PETRUS. Hoc nomen ei dulcibus sapiebat, inquit Carthusianus, quia à Christo Domino suo impositum, Marci 3, v. 16. Nomen quoque magnificentum, et de quo meritò in Domino gloriabatur, quia petram significat super quam Christus aedificavit Ecclesiam suam, Matth. 16, v. 18; Joan. 21, v. 15. In principio tamen secundae Epistolae Simonem, vetus et circumcisiois nomen, Petro addit. Apostolus Jesu Christi, imò princeps et caput apostolorum : quod tamen ex humilitate subiecit. Apostolus ergo est per excellentiam; sicuti Cicero orator, Virgilius poeta, et inde Romana Petri sedes, non autem ceterorum apostolorum, Apostolica vocatur : veluti etiam nullius alterius apostoli sedes continuà episcoporum successione huc usque duravit. ELECTIS, ad regnandum cum Christo; famosè enim per electos intelligi solent quos Christus distinguit à vocatis tantum, quando dicit: Multi sunt vocati, pauci vero electi, Matth. 20, v. 16. S. Petrus tamen et apostolus, omnes fideles quando credunt, baptizantur, et secundum Deum vivunt, electos vocat, quia nesciunt quid futuri sint, inquit Augustinus, cap. 7, de Corrept. et Grat. Non tamen vocantur electi ab illo, inquit, qui novit eos non habere perseverantiam, quae ad beatam vitam perducit electos, scilicet illos ita stare ut praesentem esse casuros. ADVENIS, qui regiones illas non tanquam natale solum, sed ut peregrini aliunde adventantes incolunt : unde eandem vocem Graecae peregrinos vertit interpretes, Hebr. 11, v. 15. Falluntur ergo qui advenas hic interpretantur proselytos, sive eos qui ex gentilitate ad religionem Judaicam accesserant; licet proselytum aliquando advenam etiam vertat, ut Act. 6, vers. 5. Sensu autem spirituali et supra textum assurgente, inquit Didymus, advenas sunt animae rationales dum in corporibus terrenis constituuntur : quae verba, licet in bonum sensum trahi possint propter animae rationalis immortalitatem, sapere tamen videntur errorem Origenis, qui cum Platone putavit advenas creatas esse ante corpora, et in ea tanquam advenas et peregrinos detruendi. Nam erroribus Origenis infectum fuisse Didymum praecceptorum suum fatetur S. Hieronymus. DISPERSIONIS; dispersis per varias illas regiones quas mox enumerabit. Haec autem dispersio non est illa facta in morte Stephani, Act. 8, v. 1; nam haec solum facta est per Judaeam et Samariam; sed alia posterior, inquit Ribera, de qua S. Paulus loquitur ad Hebraeos 10, v. 34; ad eodem enim Hebraeos Paulum ibi et Petrum hic scripsisse colligitur ex 2 Petri 5, v. 15. Verùm non est necesse istam

25. Avant été engendrés de nouveau, non d'une semence corruptible, mais incorruptible, par la parole de Dieu qui vit et subsiste éternellement.

24. Car toute chair est comme l'herbe, et toute la gloire de l'homme est comme la fleur de l'herbe : l'herbe sèche et la fleur tombe.

25. Mais la parole du Seigneur demeure éternellement ; et c'est cette parole qui a été annoncée par l'Évangile.

COMMENTARIA.

dispersionem restringere ad illam ultimam quae per bonorum suorum rapinas, Hebr. 10, v. 34. Judaei christiani dispersi sunt, sed comprehendere oportet omnes dispersiones vetustiores sub Antiocho tempore Machabeorum, et sub alio tyranni; nihil enim omni tempore proclivius fuit Judaeis quam fugere in proximas Asiae Minoris regiones, quae illo et superioribus saeculis erant totius ferè orbis terrae fertilissimae et amoenissimae. PONTI, regionis Asiae Minoris continentinae Ponto, sive mari Euxino; unde nomen habet GALATIAE, regionis ejusdem Asiae Minoris, quae olim occupata à Gallis : unde Gallo-Graecia aliter appellatur. Civitatem hanc incolebant Galatae, ad quos apostolus Paulus unam Epistolam scripsit. CAPPADOCIAE, regionis quoque ad mare Euxinum, sed magis orientalis quam Pontus. Capitalis civitas Cappadociae erat Caesarea, S. Basilii Magni nativitate et episcopatu nobilis. ASIAE, specialissimè dictae, quae Ionia aliter appellatur, cuius caput est Ephesus. Asia enim apud scriptores tripliciter accipitur : primò pro Asià majore, quae est quarta pars orbis terrae, et Asiam minorem, Syriam, Persiam, Tartariam, et ingentes tractus terrarum versùs Orientem complectitur; secundò pro Asià minore, quae praeter Pontum, Galatiam, Cappadociam, Ioniam, Bithyniam, alias etiam multas regiones continet, ut Pamphyliam, Lycœoniam, Pisidiam, Ieoniam, Liciam, Ciliciam, etc., quarum etiam mentio fit in Scripturis sacris; tertio pro Asià strictissimè minore, seu minimà, ut sic dicam, quae unicam tantum prioris Asiae Minoris regionem comprehendit, quomodo hic et plerumque in Scripturis novi Testamenti, ut Actor. 2, v. 9, Actor. 19, v. 22, et alibi accipi solent. BRYSIAE, regionis juxta Pontum à regione Constantinopolis, in qua Nicea et Chalcedon urbes duobus conciliis oecumenicis celebres, et Nicomedia imperatoris Diocletiani olim sedes, ideoque innumeralium martyrum carnicina nobilis. Ex his patet Judaeos decem tribuum, ad quos universim scribit S. Jacobus, non tantum completi istos per Pontum, Galatiam, etc., dispersos, quibus jam scribit S. Petrus, sed longè plures, per ortum et occasum longissimo intervallo à se invicem dissitos, ut in Argumento Epistolae S. Jacobi diximus; quae fortassis ratio etiam fuit cur S. Jacobus non per modum epistolae, quae ad certos homines et certas regiones mitti solent, sed per modum libelli sine clausula epistolari scripserit, ut ante monuimus.

VERS. 2. — SECUNDUM PRAESCIENTIAM DEI PATRIS; electis, inquam, iuxta praescientiam quae Deus Pater

ab aeterno praescivit scientiā visionis et approbationis gratiam et gloriam, quam in tempore daturus erat iis quos separabat à massā damnationis. Unde quia ista praescientia supponit praedestinationem seu decretum divinae voluntatis de gloria et gratiā dandā electis, sepē accipiunt pro ipsā praedestinatione, ut cap. 48 de bono perseverantiae docet Augustinus, iuxta phrasim Apostoli: *Non reputat plebem suam quam praescivit*, ad Rom. 11, v. 2.; unde etiam hic locus (*Electis secundum praescientiam*) exponi potest electis pro praedestinationem Dei Patris. Hāc autem praescientia, prout ad intellectum pertinet, scit Deus quid sit facturus, inquit Augustinus, ideoque factum suum tanquam sanctam approbat, multumque differt à praescientia quā peccata hominum praescit, quae ipse nec facit, nec approbat. Praescientia etiam ista malē et contra Augustinum accipiunt pro quādam scientiā mediā, ut recentiores vocant, quae omne decretum liberum divinae voluntatis antecedit; malē etiam pro praescientia seu previsionē meritorum, quasi Deus non eligat homines ad gloriam tanquam finem, nisi ex praevisionis meritis ipsorum; prius enim ratione praedestinat ad gloriam tanquam finem, quem in isto praedestinationis decreto praescit; deinde praedestinat et praescit merita per quae tanquam mediā ad finem illum homines perducit. **IN SANCTIFICATIONE SPIRITUS**, id est, ut sancti fierent, non sanctitate legali, sed spirituali, per gratiam Spiritus sancti: nam *elegit eos ante mundi constitutionem ut essent sancti et immaculati in conspectu eius in charitate*, ad Ephes. 1, v. 4. Sanctificatio autem, sive sanctitas ista, tam imperfectam viam, quam perfectam patriae sanctitatem comprehendit; ad utramque enim Deus electos suos elegit et praedestinat, licet sanctitas patriae sit prior in intentione quam sanctitas viae, sicut finis prior est mediis. Graecē tamen, in *sanctificatione Spiritus*, per sanctificationem Spiritus sancti futuram; Pater enim elegit per sanctificationem tanquam per suae dilectionis et electionis formale objectum: *Quid enim Deus diligebat in Jacob antequam natus aliquid boni fecisset, nisi gratium misericordiae suae donum?* ait Augustinus episcopus. 105. **IN OBEDIENTIAM**, ut iam sanctificati obediant legi Christi per gratiā adiutorium; ad hanc enim quoque obedientiam eliguntur tanquam ad medium quo perveniunt ad vitam aeternam. Licet enim vox *electio* à theologis scholasticis solet appropriari electioni ad gloriam, in Scripturā tamen et ab Augustino indifferenter usurpatur pro electione ad gloriam et gratiam, perinde ac vox *praedestinatio*. Et aspersionem, et ut aspergantur, non aspersione sanguinis vitulorum et taurorum ad emundationem carnis, ad Heb. 9, v. 15, sed sanguinis Iesu Christi, qui *emundat conscientiam à peccatis et ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi*, ad Heb. 9, v. 14. Ex his patet S. Petrum hic indicare totam SS. Trinitatem ad salutem hominum electorum concurrere, unicuique personae peculiare suum munus attribuendo: Pater, qui divinitatis et bonitatis fons est, infinita sua misericordiam motus, aliquos ex massā damnatā eligit, praedestinat et pra-

scit; Spiritus sanctus, qui charitas et sanctitas est, eos sanctificat; Filius carne assumptus suo sanguine eosdem aspergit, dum totam sanctificationem et universā gratiā et gloriā dona morte sua est eis promeritus. GRATIA VOVIS, quae gratiam sanctificantem, auxiliatricem, et omnia dona spiritualia Christi merito nobis donata complectitur; et PAX, quae est *vinculum sanctae societatis, compago spiritualis, edificium de lapidibus vivis*, inquit Augustinus in psal. 149, MULTIPLICATUR; gratia per bonorum operum multiplicationem augetur, et vinculum pacis mutua et multiplicata charitate artius astringitur; et licet fieri non possit quin dissensiones et rixae interdum oriuntur etiam inter sanctos, ut infer Paulum et Barnabam, Act. 15, v. 59, non tamen debent esse tales quae concordiam occidant, quae charitatem interimant, ait Augustinus in psal. 35; nam et tibi ipsi, inquit, aliquando resistis, et tecum rixaris, dum aliquid fecisse penitet, et tamen te non odisti. Cartesianus pacem intelligit tranquillitatem mentis in Deo, quia sancti in omni eventu tam in prosperis quam adversis Deo se infligunt, habentes corpus subditum animae, animam spiritui, spiritum Deo; quae subordinatio ab Augustino *tranquillitas ordinis* appellatur.

VERS. 5. — **BENEDICTUS** (sit, benedictione laudis et gratiarum actionis) **DEUS ET PATER DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI**, Deus Christi Domini nostri per naturā ejus humanae creationem in tempore, Pater per generationem personae ejus divinae in aeternitate, sicut duo ista distinguit et interpretatur Beda. QUI SECCUNDUM MISERICORDIAM SUAM, qui non per merita nostra, sed per misericordiam quā miseris est universalem humani generis in primo parente lapsus. **MAXIMAM**; Graecē, *multam*, variam quoad multiplices misericordiae effectus; vel *copiosam*, ut Erasmus videt. **REGENERAVIT** (per baptismum) nos, qui meritis nostris generati eramus ad mortem. **IN SPES VIVAM**, ad vitam animae et corporis semper viventem et sempiternam, quae est spei nostrae objectum; aut certē, si spes non pro spei objecto, sed pro habitu vel actu accipitur, spes viva est spes vitae, ut Syrus vertit; vel ut alii: Spes quae charitatem tanquam vitam suam per se operatur conjunctam habet, qualis est spes sanctorum; spes verò improborum, non viva, sed mortua est, et frustra sine charitate sperant se perventuros ad vitam aeternam. **PER RESURRECTIONEM CHRISTI**, tanquam per causam exemplarem in qua Deus Pater ideam quandam nostrae regenerationis spiritualis ostendere voluit; nam resurrectio Christi quaedam regeneratio fuit, ideoque Paulus, Act. 15, v. 55, illud psalm. 2, *ego hodie genui te*, explicat de Christi resurrectione. **EX MORTUIS**, ex numero mortuorum; quo etiam adumbratus fuit terminus à quo regenerationis nostrae à morte peccati ad vitam spirituales. (Cœcumenius tamen, Beda, Erasmus, et alii particulam *per resurrectionem* non conjungunt cum verbo *regeneravit*, sed cum eo quod proxime praecessit, *in spem vitam*, ut spes viva aeternae vitae, tam animae quam corporis, significetur in nobis excitari per re-

surrectionem Christi; quia quod caput praecessit, eodem sequentur et membra ejusdem mystici corporis.

VERS. 4. — **INHEREDITATEM IN CORRUPTIBILEM** regeneravit nos, inquam, ut tanquam filii per istam regenerationem spirituales adoptati possideamus vitam aeternam per ipsum patrem hereditatis; nec talis qualis est terrena hereditas, ad quam *per* quandoque *appropriat, aut sine corruptum*, Lucae 12, v. 53, sed cujus possessio sit incorruptibilis et sempiterna. **ET INCONTAMINATAM**, quae nullis sordibus inquinatur, unde nobis vilior reddi possit; quod hereditati terrene, ut praefate suppellectili à parentibus nobis relictæ, et aliis bonis terrenis sepē evenit. Bada *incontaminatam* dicit, quia nullus immundus in illam hereditatem intrare potest. **ET IMMARCESCIBILEM**, quae senio aut festinate marcescere nequit; nullum enim tedium, nullus langor beatis in videndo, amando, gaudente, tanquam obrepit, oculus enim semper vigilat, amor semper fervet, gaudium semper exultat. **CONSERVATAM**, per aeternam praescientiam quam Deus Pater in memoria retinet. **IN CAELIS**; est enim hereditas non terrena, sicut illa veterum Hebraeorum in terrā promissionis, sed caelestis: hanc enim est *sacculus ille qui non veterascit, thesaurus non deficiens in caelis*, Lucae 12, v. 53; sunt etiam illae *multae mansiones in domo Patris*, Joan. 14, v. 2. **IN VOVIS**; non enim hereditas illa in caelis conservatur, nisi in ipsis electis, qui jam per aeternam praedestinationem sunt caeli civēs scripti, filii adoptivi, et illius hereditatis percipēs. Graecē tamen, *in vos*, id est, in gratiam vestri, sive pro vobis.

VERS. 5. — **QUI IN VIRTUTE DEI** (qui per potentiam gratiæ Dei) **CONSERVAVIT**, tanquam presidio militari, ut verbum Graecum significat, contra hostes vestros, carnem, mundum, diabolum; nisi enim electi in viā hujus vitae adversus hostes tam vigilēs et infestis potentia et efficaci gratiæ Dei custodirentur, nunquam ad speratam hereditatem pervenirent: *Nisi enim Dominus custodierit civitatem, etc.*, ps. 126. *Nec est hominis via ejus, nec viri est ut ambulet, et dirigat gressus suos*, Jerem. 10, v. 25; gratia enim Christi efficaci ad singulos gressus et bonos liberi arbitrii motus homini per peccatum primi parentis saucio et infirmato necessaria est, ut S. Augustinus tam sapē, et ex professo epist. 107 ad Vitalem Sempelagianum, docet: *Gratia, inquit, ad singulos actus datur... quia liberum arbitrium ad diligendum Deum primum peccati granditate perdidimus... Quapropter ut in Deum credamus et pie vivamus, non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei; non quia velle non debemus et currere, sed quia ipse in nobis se velle operatur et currere*. Et Beda post sumum magistrum: *Illius per omnia quaerendum est auxilium, ut perficiamur à quo incitum bonae actionis accepimus*. **PER FIDEM**, quae est fundamentum totius justitiae bonorum operum, et quae ostium per quod gratia Dei, quae bene vivitur, in animam influit: *Sine fide enim impossibile est placere Deo*, ad Hebr. 11, v. 6. **IN SALUTEM**, ad aeternam salutem animae et corporis; hanc enim est finis custodiae divinae per potentissimam grati-

efficaciam, quā Deus tam firmiter electos custodit et tenet, ut nemo eos de manu ejus finaliter possit eripere, Joan. 10, v. 29. Nec tamen oportet ideo securum et in bonis operibus negligentem esse, quia per actiones nostras haec Dei custodia peragitur; periculumque est ne ex negligentia nostrā, vel superbā, quā nobis nimis placeamus, deseramus operē gratiæ, et remaneamus in infirmitate naturae, ait post August., sermone 8 de Epiphaniā, S. Leo; et ideo jubemur cum metu et tremore salutem nostram operari, quia *Deus* (qui desistere negligentes et superbos potest) *operatur in nobis velle et perficere*, ad Philip. 2, v. 12 et 15. **PARATAM REVELARI**, promptam jam et quasi in prociuctu ut reveletur, et manifestetur toti mundo; vox enim *paratam* hic non est participium, sed nomen, significans salutem electorum, hactenus conservatam quasi occultē et repositam in caelis, jam in promptu et proximo esse ut reveletur, quia versarum in mundi vespere et *noctissimā hora*, 1 Joan. 2, v. 18. **IN TEMPORIS NOVISSIMO**, ultimo illo iudicii universalis die, quando plena salus et gloria tam animae quam corporis omnium electorum angelis et hominibus apparebit.

VERS. 6. — **IN QUO** (tempore novissimo) **EXULTABITIS**, letitia animi tam abundante ut etiam resultat in gestum corporis. Graecē, *in quo exultatis*. Propter quam rem paulo ante à me dictam, neque quod hereditas vobis conservetur in caelis, etc., etiam tunc exultatis letitia spirituali. Quae lectio à multis verior aestimatur. **MODICUM NUNC**, modico tempore in praesenti viā, quae tota momentum est si cum beatā aeternitate comparetur. **SI ORIBETUR**, nam oportet aliquando; ideoque tribulationes hujus vitae, ait Thomas Anglicus, *Psalmista necessitates appellat: Tribulationes cordis mei multiplicatae sunt, de necessitatibus meis erue me*, psal. 21. Videbat enim Rex sanctus aliam egeri repugnantem in membris suis legi mentis suae; quae est communis omnium iustorum tribulatio; quibus proinde desesse non potest haec saltem materia tristitia. **CONTRISTARI**, labore aliquo molestante et tristitiam afferente, licet major gaudii spiritus possit opprimiri; unde tales non proprie tristes dicuntur, sed *quasi tristes, semper tamen gaudentes*, 2 ad Cor. 6, v. 10. In Graeco non est verbum *contristari*, sed participium *contristati*, et particula, *si oportet* inclusa est parenthesi, hoc modo: *In quo exultatis modicum nunc (si oportet) contristati*. Unde ad vitandam parenthesis Erasmus particulam *si oportet*, vel, ut ipse vertit, *si opus est*, rejicit usque ad finem hujus versūs. **IN VARIIS TENTATIONIBUS**, per multiplices tribulationes tam internas quam externas, à diabolo, mundo, carne, nam omnes qui volunt pie vivere in Christo Iesu, à talibus hostibus persecutionem patientur, 2 ad Tim. 3, v. 12; unde Sapiens movet: *Fili, accedens ad servitium Dei, praepara animam tuam ad tentationem*, Eccles. 2, v. 1. Fallunt ergo Christiani qui inter delicias hujus mundi, et per viam laxam putant se operari posse suam salutem, similes Jufi no et veteribus Pelagianis, qui philosophi Dinomachi philosophiam, ut ait Augustinus, amplectati, veram virtutem cum amore voluptatum posse consistere cen-

sebant. Sed non minis contra voluptatum illecebras quam contra duras persecutiones tyrannorum pugnantem est: *Si quis enim diligit mundum* (id est, mundi voluptates, honores, opes), *non est charitas Patris in eo, aut dilectus Christus Apostolus*, 1 Joan. 2, v. 15.

VERS. 7. — *UT PROBATIO VESTRE FIDEI*, ut patientia, quæ fides vestra variis tentationibus probatur, ut rectè Bedæ exponit; vel, ut alii, *probatio fidei*, est fides probata, ut abstractum positum sit pro concreto, et regimen pro concordantiâ; minis tamen benè. *MULTO PRETIOSIOR AURO*, quod rex metallorum est, et in tanto pretio ab hominibus mundanis habetur. Græcus interjicit particulam *illo pereunte*, sive illo quod perit, ut fides dicatur pretiosior auro corruptibili. (*QUOD PER IGNEM PROBATUR*) quod jam non solum ad lapidem Lydium exploratur, an verum purumque aurum sit, sed etiam in fornace ad idem experimentum tam operosè liquatur. Quantò ergo magis Deus patientiam et fidem electorum suorum omni auro sibi pretiosior desiderat igne tribulationum probari! *TANQUAM AURO IN FORNACE PROBAVIT ILLOS*, etc., Sap. 3, v. 6. Benè sanctorum patientia assimilatur auro, inquit Beda, quia sicut aurum in fornace clausa ignibus examinatur, et deinde prolaturum ejus sit fulgoris apparet; ita fidelium constantia inter pressuras contemptibilis et stulta videtur, tempore autem retributionis quantum flammis passionum profecerit, et quante gloriæ sit Augmentum: unde addit Apostolus: *INVENIATUR* (à judice Christo) *IN LAUDEM*, apud judicem et electos judici assistentes. Laus autem propriè vocatur quando alienius virtus et excellentia verbis deprecatur. Et *GLORIAM*, quæ toti mundo gloriosi reddentur et celebres. *VIDERIT enim loqui non de visione beatificâ, quam theologi gloriam beatorum appellant*, sed de gloriâ famæ et nominis, quæ affinis est laudi et honori, quibus Apostolus gloriam hic associat. Et *HONOREM*, quo Judex eos afflicti elevando et inserendo eos celestibus mansionibus in domo Patris sui. Vel certè intelligi potest *laus, gloria, honor*, non creature, sed Dei, ut significatur quòd Deus in omni bono quod in mundo agit, laudandus sit verbis, glorificandus admirationibus, honorandus operibus virtuosis, inquit Carthusianus; sic enim debemus, inquit, proprium intendere præmium, ut nos ipsos et quicquid boni ad nos spectat finaliter et principaliter ad Dei gloriam referamus. *IN REVELATIONE JESU CHRISTI*; in die extremi iudicii, quando Christus in nubibus conspicuus apparebit, et revelabitur qui nunc ab oculis mortalium in cælo est absconditus.

VERS. 8. — *QUEM CUM NON VIDERITIS, OCULIS CARNIS*, saltem plerique vestrum; nam Judæi ad quos scribit, plerique omnes nati erant in Ponto, Galatiâ, etc., ad quas regiones patres eorum fuerant olim dispersi, nec viderant Christum in Judæa conversantem, nisi fortassè aliqui in solemnitatibus quibus Jerusalem quotannis solebant convenire, ut patet Act. 2, v. 9. *DILIGITIS*, ut Deum et redemptorem vestrum, dilectione supernaturali et super omnia. *IN QUEM NUNC QUOQUE NON VIDENTES* (ipsam postquam in cælum est

sublatus) *CREDITIS*; fides enim obscura preire debet dilectioni viæ, sicut visio clara dilectioni patrie. *Vox tamen ista creditis interjecta est ab interprete ad claritatem, quamvis necessaria non sit ad sensum*. *CASPIDENTES AUTEM EXULTABITIS*, postea quando videbitis eum facie ad faciem. Græcè tamen, *exultatis*, ut sit exultatio viæ, non patrie: exultatio quæ adhuc infirmis exultat Deo adiutori suo, psal. 80, non quæ sancti exultant in gloriâ, et letantur in cubilibus suis, ps. 149. *LETITIA INENARRABILI*, cujus materia sunt deliciae inenarrabiles: quomodo enim enarrari possent, cum, *nec oculus viderit, nec auris audiverit, nec in cor hominis ascenderit quæ præparavit Deus iis qui diligunt eum?* 1 ad Cor. 2, v. 9; et *GLORIFICATA*, quia est pars gloriæ celestis, quæ in visione, amore, et fruitione, seu letitia illâ inenarrabili consistit. Letitia quoque sanctorum adhuc in terrâ peregrinantium, sepè est inenarrabilis et glorificata, quia est letitia celestis et gloriöse quidam gustus: unde Aug., l. 10, c. 40 Confess.: *Aliquando intromittis me* (inquit ad Deum) *in affectum multam inusitatum, introrsis ad nescio quam dulcedinem, quæ si perficiatur in me, nescio quid erit quod via ista non erit*. Item lib. 9, cap. 10, in colloquio quodam de regno cælorum cum suâ matre, mente subito in Deum rapta et rapida, ut loquitur, cogitatione eternam sapientiam super omnia manentem attingens, in interiora Dei quæda absorpsit et reconditus: *Si talis sit sempiterna vita, quale fuit hoc momentum intelligentiæ, inquit, nonne hoc est: Intra in gaudium Domini tui?*

VERS. 9. — *REPORTANTES* (recipientes jam in spe et in gratiâ viæ, postea vero in re et in gloriâ patrie) *FINEM FIDEI VESTRÆ*; fides enim est fundamentum et medium per quod primò ad justitiam, et deinde ad vitam æternam tanquam ad finem pervenitur; fides enim seminat in lacrymis, quod postea cum exultatione metet. *SALUTEM ANIMARUM, gratiam et gloriam*. Salus autem inchoata, sive justitia redditur in hæc vitâ; salus animæ consummata redditur postea, et salutem corporis etiam secum trahet. Nominè autem *salutis* comprehendit hic etiam salutem sequentibus gratiæ et justitiæ hujus vite patet ibi inchoatam.

VERS. 10. — *DE QUÆ SALUTE EXQUISIERUNT*, à Deo precibus et desideris, propter quæ Daniel *vir desideriorum* appellatus est, Daniel. 9, v. 25; et *Isaias* ex quidam desiderii velut impatientiâ exclamat: *Utinam dirumperes cælum et descenderes!* Isaiæ 64, v. 1; atque *SCRUTATI SUNT*, diligenter et sollicitè investigaverunt anhelantes saltem à longè intellectu conspiciere quæ vos oculis intuemini; ut proinde de hæc vestrà felicitate meritò vobis possitis gratulari: *Beati enim oculi qui vident quæ vos videtis*, Luce 10, v. 25. *Desiderabant autem prophete et priores sancti vivere in mundo tempore Christi et legis novæ, ut sublatis eundo stantem regna cælestia conscenderent*, inquit Beda; non autem quasi qui Christum in carne viderunt fuerint ideò aliis sanctiores, ait Didymus, qui Abraham, Moysis, Eliæ sanctitatem supra plurimos novi Testamenti sanctos extollit. *PROPHETE*, quibus à Deo reve-

latum erat redemptionem generis humani per Filii Dei incarnationem et crucem peragendam esse. *QUI DE FUTURA IN VOBIS GRATIA; NOVI Testamenti quam antea salutem vocavit, jam gratiam vocat. Vox futurâ adjecta est ab interprete; Græcè enim ad verbum, qui de in vos gratiâ, scilicet aliquando effundendâ. PROPHETAVERUNT*, ut Jacob, David, Isaias, Jeremias, Daniel, Joel, Michæas, Malachias, etc.

VERS. 11. — *SCRUTANTES IN QUOD VEL QUALE TEMPUS*; post quot annos, et qualis tunc mundi futurus esset status; unde Danieli revelate sunt hebdomades annorum quæ restabant usque ad adventum Christi, Daniel. 9, v. 25; Isaiæ verò et Michææ revelata est spax universalis et tranquillitas illa temporum imperii Romani sub Augusto Cesare, quando Christus natus est, Isaiæ 2, v. 4; Michææ 4, v. 5. *SIGNIFICARET* (per inspirationem prophetiam) *IN EIS SPIRITUS CHRISTI, Græcè, ille in eis, etc.*, id est, ille qui in eis erat et loquebatur Spiritus sanctus, qui à Christo ut Filio Dei procedit. Hinc enim adversus Græcos colligitur Spiritum sanctum procedere à Filio, cujus dicitur Spiritum. Glossa tamen ordinaria *spiritum Christi* intelligit non Spiritum sanctum, sed angelum qui Christum representabat in veteri Testamento, per quem inspirabat prophetas, et leges Judæis dabat; nam Christus tanquam Verbum Dei miro et ineffabili modo erat in angelis, in quorum edictis lex ipsâ dabatur, ait Augustinus, lib. 5, cap. 11, de Trin.; et Nabuchodonosor igne divino afflatus, ait Aug., cap. 14, contra Judæos, videre se dixit in fornace præter tres socios Danielis speciem viri similis Filio Dei, Daniel. 5, v. 91: unde multi veterum Patrum tam Græcorum quam Latinorum existimant angelos qui passim assumptâ specie corporali apparebant in veteri Testamento representasse specialiter illam personam Trinitatis quæ aliquando corpus humanum assumptura erat. *PREENUNTIANS EAS QUÆ IN CHRISTO SUNT*, quæ Christo sunt illate, Græcè, *eis in Christum*, nempe venturas, PASSIONES; afflictiones in flagellatione, coronatione, crucifixione, etc.; has enim per os Davidis, Isaiæ, Jeremias, et aliorum olim Spiritus sanctus prænuuntiavit. Et *POSTERIORES* (quæ post Christi passionem et mortem secute sunt) *GLORIAS, resurrectionis, ascensionis, missionis Spiritus sancti, exaltationis nominis et judicariæ potestatis in fine sæculi*.

VERS. 12. — *QUEBUS* (prophetis) *REVELATUM EST*, ab eodem Spiritu Christi, quia non sibi tantis. Quòd non in commodum ipsorum, seu ad fidem in ipsis congenerandam aut fovendam quando res prophetate evenirent; nam passio et gloria Christi tanquam futuræ post sua tempora prophetis revelabantur. *VOS AUTEM* (Judæis postea tempore Christi futuris) *MINISTRABANT EA*, per donum prophetiæ, quasi ministri vestri de comodo vestro spirituali solliciti, antequam nati essetis, *QUÆ NUNC* (tempore novæ legis) *SUNT IATA SUNT VOBIS*, ut testimonia veterum prophetarum cum Evangelio et rebus quæ jam evenerunt comparantes, facilius fidem Christi susceperitis, et susceptam constantius retineretis. *PER EOS QUI EVANGELIZAVERUNT VOBIS*,

S. S. XXV.

per apostolos et evangelistas, qui in Ponto, Galatiâ cæterisque regionibus, quas incolitis, Christi fidem nuper evangelizaverunt. *SPIRITU SANCTO, Græcè, in Spiritu sancto*, per Spiritum S., MISSO DE CÆLO, in die Pentecostes in apostolos, Act. 2, v. 4, ut fidei et scientiæ eos illuminaret, claritæ, et zelo animaret ad disseminandum toto orbe inter persecutores et mortes Christi Evangelium. *IN QUEM, Spiritum sanctum, tanquam in objectum beate suæ contemplantionis, quem tamen tam sublimem et excellentem Spiritum Pater et Filius propter vos de cælo in terras demiserunt. Vel in quem, Christum, ut Beda interpretatur, quamvis obscure; nam nomen Christi versu solum precedenti et longo intervallo antecessit. Verùm Græci omnes non in quem sed in quo legunt, ut illud pronomen quæ referat mysteria passionum et gloriarum Christi, et totam economiam incarnationis Verbi, ac evangelicæ prædicationis: quæ lectio tanquam magis genuina cæteris præferretur passim à recentioribus. DESIDERANT ANGELI PROSPICERE*; cum magnâ attentione, ut faciant hi qui procumbentes aut demisso capite in puteum aut rem profundam inspicunt; hoc enim vox Græca propriè significat, ut Jacob. 1, v. 25, notavimus. Sic autem desiderant angeli mysteria illa redemptionis humani generis inspicere, non quasi ea jam non prospiciant, sed quia prospiciendo nunquam fatigant, atque in futurum semper prospicere desiderant, et divinum in eis sapientiam sine fine admirari. Ille significasse putantur duo cherubini insidentes propitiario arce, obversis sibi vultibus, et oculis in arcam dejectis, Exod. 25, v. 20, quasi desiderantes inspicere quod lateret in arca, quæ erat veluti thesaurus in quo recondita mysteria incarnationis, passionis, et mirabilium omnium Verbi incarnati.

VERS. 13. — *PROPTER QUOD*. Finito satis longo et magnifico Epistolæ suæ exordio, ad sublimem vite christianæ viam et virtutum supernaturalium officia incipit eos exhortari. *SCIENTI; sumpta à victoribus metaphora, qui, ut ad iter sint magis expediti, tunicas attollere et circa lumbos succingere solent, ne diffluant; Judæi enim olim et multe nationes longioribus tunicis utebantur. LUMBOS MENTIS VESTRÆ, sedem lubricarum et pravatum cogitationum et cupiditatum animi vestri; in lumbis enim corporis venerat cupiditates, quæ omnium vehementissimæ sunt, residere dicuntur: unde, sicut ex specie præcipuâ totum genus, ita per lumbos omnium pravatum cupiditatum sedes solet intelligi. Perfectè autem succinguntur lumbi, quando non tantum diffluentes in prava desideria cupiditates voluntatis restringuntur, sed etiam vana et vage cogitationes intellectus reprimuntur; succingit enim lumbos mentis, inquit Beda, qui hæc etiam à cogitatione restringit. Hoc autem perfectiorum et difficillimum est propter humanæ imaginationis inquietudinem. SOBRI, potu ac cibo et cæteris vite adjumentis utentes quantum necessitas flagitat, non quantum voluptas suadet. Quia vero tales solent esse vigilantes, et ad seriâ excitati, eadem vox Græca significat etiam vigilare, quomodo interpres vertit, 2 ad Tim. 4, v. 5:*

(Vingt-quatre.)

ris, per obedientiam quâ obeditur præceptis divine charitatis, quæ est principium omnis boni operis. Græcè: *In obedientiam veritatis*, quâ obeditur veritati fidei, quæ per charitatem operatur, ad Galat. 5, v. 6. Fides enim mandata legis christianæ ostendit, quæ charitas implet: *Placitudo enim legis est dilectio*, Rom. 13, v. 10. Talibus autem fidei et charitatis, id est, divine gratiæ operibus, animæ fideles quotidie purificantur à peccatis venialibus, et in justitiâ crescunt, et si quando contingat à justitiâ exicidere, hisdem operibus à Deo excitatæ ad justitiam resurgunt. Græcus addit: *Per Spiritum*, et Spiritus sanctus et veritate fidei nos illuminat, et igne charitatis ad operandum accendit. *IN FRATERNITATIS AMORE SIMPLICI*; Græcè, *non simulata*, id est, per charitatem fraternam minime simulatam et hypocriticam. Græcè: *In fraternitatis amorem*, id est, ad conciliandam perfectam inter vos charitatem fraternam; quæ, si simulata non est, facit fratrem suum honorum operum suorum et spiritualium divitiarum participem, quia animæ spirituales invide non sunt, inquit Oecumenicus. *EX CORDE*; Græcus addit *puro*; nullâ terrenâ concupiscentiâ contaminato, quale est cor quo frater pure propter Deum sine ullâ carnalis affectûs permixtione diligitur. *Hoc cor purum* alibi vocatur *cor totum*: *Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo*, Matth. 22, v. 37; totum enim cor diligit Deum quando vel solum Deum diligit, vel si dilectio ad aliud se extendit, Deus tamen ita cor implet, ut propter ipsum solum illud aliud diligitur, nec Dei dilectio ullum inde detrimentum vel diminutionem accipiat: *Dilectio enim Dei nullum à se rivulum duci extra patitur, cujus derivatione minuitur*, inquit August., l. 1, cap. 22, de Doctrinâ Christi. *INVICEM DILIGITE ATTENTUS*, Græcè, *extente*; valido et extento conatu, sive impense, ut vertunt Arias et Erasmus, adverbium enim illud significat attentionem qualis cernitur in fideibus cytharæ benè extentis; si enim charitas fraterna languida et flaccida sit, facile dissolvitur et tota evanescit.

VERS. 25. — *RENATI*; regenerati spiritualiter per gratiam sanctificantem, quâ ad esse quoddam supernaturale et deforme vehimus, ut filii Dei adoptivi et fratres inter nos simus, ideoque meritò nos invicem attentius diligere debeamus. *NON EX SEMINE CORRUPTIBILI*, ex quali corpora corruptibilia generantur et nascuntur, sed *INCORRUPTIBILI*; veritas enim ejus est incorruptibilis, sicut et partus qui ex semine isto nascitur: *libet enim voces prædicantium transeant, veritas tamen incorruptibilis manet*; ideoque Christus: *Cœlum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, Matth. 24, vers. 35. *PER VERBUM*, evangelicæ prædicationis, quod est illud semen incorruptibile: *Semen enim est verbum Dei*, Lucæ 8, v. 11; et: *Voluntariè genit non verbo veritatis*, Jacobi 1, v. 18. *DEI VIVI*, semper viventis, et *PERMANENTIS IN ÆTERNUM*; ut proinde meritò semen ejus sit ei quodammodo simile, id est, incorruptibile. *Verbum Dei* quidam hic intelligunt Christum Verbum increatum æterni Patris: sed aliud ex versu ultiplo colligitur, ubi quod

hic *verbo*, appellat *filium*, quod pro Verbo increato non solet sumi. Beda intelligit verbum quod accedit ad elementum in sacramento baptismi, quo spiritualiter renascimur: sed non est necesse vocem istam ad illud verbum quod est forma sacramenti baptismi restringere.

VERS. 24. — *QUIA OMNIS CARO, HOMO CARNEUS ET CORRUPTIBILIS*; caro enim per synecdochen pro toto homine carneo et mortali sapè in Scripturâ accipitur: *Verbum caro factum est*, Joannis 1, v. 14: *Omnis caro corruperat viam suam*, Genes. 6, v. 12. Probat verbis Isaie 40, v. 6, semen unde homines carnaliter nascuntur esse corruptibile; semen verò unde spiritualiter renascimur esse incorruptibile. *UT FENO*; si milis feno et teneræ herbule brevissime durationis, quæ *mane floret et transit, vespere decidit, indurat et arecit*, psal. 89. Pro feno Erasmus et alii vertunt *gramen*, nam vox hebraica, *קציר*, *chatstr*, apud Isaiam gramen sive fenum vivens et nondum resectum significat, quale est fenum sive gramen *tectorum*, quod priusquam evellatur, exaruit, psalm. 128. Si autem caro sit instar feni tam corruptibilis, semen quoque unde caro formatur equè corruptibile et transitorium esse oportet. Et ne ei dicatur multos tamen esse qui in istâ corruptibilitate carnis, dignitate, potentâ, scientiâ, divitiis, et omni gloriâ in hoc mundo florent, addit: *ET OMNIS GLORIA EJUS; et omnis claritas et splendor carnis quo homines mortales fulgent, et aliorum oculos et admirationem in se convertunt, TANQUAM FLOS FENI; flos enim est gloria feni: unde si caro sit instar feni, flos et gloria carnis feni et gloriæ feni similis erit. Qualis verò et quante durationis est flos feni? EXAREBIT FENUM, tempore siccitatis, quando sol terre horemore exsurgit, nec ulla pluvia ad eum reparandum cadit: hoc autem maxime accidit feno quod inter rimas tectorum germinat, et priusquam evellatur exarescit. ET FLOS EJUS DECIDIT; deficiente succo, qui florem scapo suo alligabat. Sic flos et gloria hominum, carne per senium aut morbum exarescente, decidit et exarescit: sepè etiam morte violentâ, sicuti flos spiritui venti incurrente, omnis gloria hominum uno flatu dispergitur: Homo enim sicut fenum, deus ejus tanquam flos agri sic efflorescit, quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet, et non cognoscat amplius locum suum*, psalm. 102. Quàm copiosus ex his verbis sermo homini etiam infanculo suggeritur, inquit Catharicus, ad ponendum ante omnium hominum oculos suam vanitatem et amentiam, qui tantâ divitiarum et honorum cupiditate flagrant, quæ tamen tantâ velocitate flaccescunt. Vide Hieronym., epist. 159, ad Cyprianum. Duo olim philosophi maxime contrariis moribus istam hominum amentiam, Democritus perpetuo risu, Heraclitus fletu insectati sunt; Democrito enim omnia quæ agimus ineptiâ, Heraclito miseriæ videbantur. Seneca vero, cap. 45, de Tranquillitate, Democritum magis quam Heraclitum probat: *Elevanda enim sunt omnia, inquit, et facili animo ferenda, humanisque est deridere vitam quam deplorare: majoris quoque animi*

est qui risum non tenet, quam qui lacrymas, et nihil magnum, nihil severum, nec serium quidem ex tanto apparatu putat.

VERS. 25. — *VERBUM AUTEM DOMINI* (quo seminatur fides Christi) *MANET IN ÆTERNUM*; quia veritas ejus est sempiterna: et deinde effectum gignit sempiternum; non enim generat carnem mortalem similem feno; et gloriam transitoriam tanquam florem feni, sed novam creaturam, *divinæ consortem naturæ*, 2 Petri 1, v. 4. *NOVUM HOMINEM QUI SECUNDUM DEUM CREATUS EST IN JUSTITIÂ ET SANCTITATE VERITATIS*, ad Ephes. 4, vers. 24. *QUI NON EX SANGUINIBUS, NEQUE EX VOLUNTATE CARNIS, NEQUE EX VOLUNTATE VIRI, SED EX DEO NATUS EST*, Joan. 1, v. 13, cujus gloria in æternum permanebit.

CAPUT II.

1. Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum et simulationes, et invidias et omnes detractiones:

2. Sicut modò geniti infantes, rationabile, sine dolo, lac concupiscite, ut in eo crescat in salutem:

3. Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus:

4. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum et honorificatum:

5. Et ipsi tanquam lapides vivi superadificamini, domus spirituales, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum.

6. Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur.

7. Vobis igitur honor credentibus; non credentibus autem, lapis quem reproberunt edificantes, hic factus est in caput anguli,

8. Et lapis offensivus, et petra scandali his qui offendunt verbo, nec credunt, in quo et positi sunt.

9. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis; ut virtutes annuntietis ejus qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum.

10. Qui aliquando non populus, nunc autem populus, qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

11. Charissimi, obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere vos à carnalibus desideriis, quæ militiant adversus animam:

12. Conversationem vestram inter gentes habentes bonam, ut in eo quod detractat de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

13. Subjecti igitur estote omni humane creature propter Deum; sive regi, quasi præcellenti:

14. Sive ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò honorum:

15. Quia sic est voluntas Dei ut benè facientes obtusescere faciat imprudentium hominum ignorantiam;

16. Quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei.

Forma et veluti substantia hujus novi et à Deo geniti hominis, est gratia sanctificans; gloria est visio Dei, quâ in æternum beatificus et gloriosus erit. Hoc est autem verbum: Ut autem sciatis quoddam sit istud verbum in æternum permanens, semen incorruptibile Dei vivi, supra v. 25, et opifex tam admirandi operis, illud est verbum, quod EVANGELIZATUM EST IN VOS, quod per prædicationem evangelicam ab apostolis seminatum est in aures vestras; hoc enim verbum assensu fidei apprehensum, et Deo incrementum dante, vitam et gloriam æternam in vobis germinabit; unde felicitatem vestram asstimare, diu noctuque inter gratiarum actiones exultare, et ad beatam illam vitam anhælere debetis.

CHAPITRE II.

1. Vous étant donc dépouillés de toute sorte de malice, de tromperie, de dissimulation, d'envie et de médisance,

2. Comme des enfans nouvellement nés, désirez ardemment le lait spirituel et pur, afin qu'il vous fasse croître pour le salut;

3. Si toutefois vous avez goûté combien le Seigneur est doux.

4. Et vous approchant de lui comme de la pierre vivante que les hommes, à la vérité, ont rejetée, mais que Dieu a choisie et mise en honneur,

5. Entrez vous-mêmes aussi dans la structure de cet édifice, comme étant des pierres vivantes, pour composer une maison spirituelle et un ordre de saints prêtres, afin d'offrir à Dieu des sacrifices spirituels qui lui soient agréables par Jésus-Christ.

6. C'est pourquoi il est dit dans l'Écriture: Je vais mettre en Sion la principale pierre de l'angle, la pierre choisie et précieuse; et quiconque aura foi en cette pierre ne sera point confondu.

7. Ainsi cette pierre est une source d'honneur pour vous qui croyez; mais, pour les incrédules, la pierre que les architectes ont rejetée, et qui néanmoins est devenue la tête de l'angle,

8. Leur est une pierre contre laquelle ils se heurtent, et une pierre qui les fait tomber, eux qui se heurtent contre la parole, par une incrédulité à laquelle ils ont été abandonnés.

9. Mais quant à vous, vous êtes la race choisie, l'ordre des prêtres rois, la nation sainte, le peuple conquis, afin que vous publiez les grandeurs de celui qui vous a appelés des ténèbres à son admirable lumière;

10. Vous qui autrefois n'étiez point son peuple, mais qui maintenant êtes le peuple de Dieu; vous qui autrefois n'avez point obtenu miséricorde, mais qui maintenant avez obtenu miséricorde.

11. Je vous exhorte, mes bien-aimés, à vous abstenir, comme étrangers et voyageurs, des désirs charnels qui combattent contre l'âme.

12. Conduisez-vous parmi les gentils d'une manière pure et sainte, afin qu'au lieu qu'ils médisent de vous, comme si vous étiez des méchants, les bonnes œuvres que'ils vous verront faire les portent à rendre gloire à Dieu, au jour où il dignera les visiter.

13. Soyez donc soumis, pour l'amour de Dieu, à tout homme, soit au roi comme au souverain.

14. Soit aux gouverneurs comme à ceux qui sont envoyés de sa part, pour punir ceux qui font mal, et pour traiter favorablement ceux qui font bien.

15. Car la volonté de Dieu est que, par votre bonne vie, vous fermiez la bouche aux hommes ignorants et insensés;

16. Étant libres, non pour vous servir de votre liberté comme d'un voile qui couvre vos mauvaises actions, mais pour agir en serviteurs de Dieu.